

**Рішення**  
**разової спеціалізованої вченої ради**  
**про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувачка ступеня доктора філософії **Алла Андрухович**, 1974 року народження, громадянка України, освіта вища: у 1996 році закінчила Київський державний лінгвістичний університет за спеціальністю «мова і література (дві іноземні мови)», працює на посаді старшого викладача кафедри романо-германських мов Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії СБ України, м. Київ, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Філологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національної академії Служби безпеки України, м. Київ, від «06» квітня 2026 року № 117/ДСК, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради -	<b>Володимира Кузьменка</b> , доктора філологічних наук, професора, професора кафедри східноєвропейських мов Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії СБ України
Рецензентів -	<b>Віри Ніконової</b> , доктора філологічних наук, професора, професора кафедри романо-германських мов Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії СБ України <b>Наталії Акульшиної</b> , кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри східних мов Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії СБ України
Офіційних опонентів -	<b>Тетяни Левченко</b> , доктора філологічних наук, професора, професора кафедри української лінгвістики та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі <b>Людмили Овсієнко</b> , доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри української мови Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,

на засіданні «29» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» **Аллі Андрухович** на підставі публічного захисту дисертації «**Лінгвокультурні параметри вербалізації концепту SOLDAT (військовий) у німецькомовному медіадискурсі**» за спеціальністю 035 «Філологія».

Дисертацію виконано в Національній академії СБ України.

Науковий керівник **Тетяна Івасишина**, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри східноєвропейських мов Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії Служби безпеки України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і вона є першим когнітивно-дискурсивним дослідженням вербалізації концепту SOLDAT (військовий) у сучасному німецькомовному медіадискурсі у вимірі лінгвокультурології, виконаним на репрезентативному корпусному матеріалі (DWDS, ZDL, Leipzig Corpora Collection), німецькомовних ЗМК з урахуванням плюрицентричної специфіки німецької мови (Німеччина, Австрія, Швейцарія). За результатами дослідження виявлено структурно-семантичну, аксіологічну й дискурсивну організацію концепту SOLDAT (військовий), встановлено закономірності його динамічної актуалізації, стереотипізації та метафоризації в медійному просторі кінця XX – початку XXI ст. Найбільш важливими науковими положеннями, сформульованими в дисертації та винесеними на захист, є такі: уперше: структуровано параметри вербалізації лінгвокультурного концепту SOLDAT (військовий): виявлено універсальне vs. національне в лексикографічній репрезентації лексеми Soldat, цивілізаційне vs. соціально-специфічне в термінологічній номінації концепту SOLDAT (військовий); описано лінгвоспецифічні риси словотвірного потенціалу вербалізаторів концепту SOLDAT (військовий); визначено аксіологічні та культурні параметри вербалізації лінгвокультурного концепту SOLDAT (військовий) через історико-культурні чинники формування архетипу SOLDAT (військовий), синонімічний простір і метафоричні номінації; реконструйовано ядро, приядерну зону та периферію концепту й окреслено лексико-семантичне поле його вербалізаторів із залученням корпусних даних; обґрунтовано дискурсоутворювальну роль концепту SOLDAT (військовий), який виступає ядром формування медійних наративів про війну, безпеку, національну ідентичність і гуманістичні цінності, а також інструментом ідеологічної, емоційної та прагматичної модуляції соціальної реальності; розроблено кількісно верифіковану фреймову модель концепту SOLDAT (військовий), що інтегрує предметно-центричний, акціональний, посесивний, ідентифікаційний і компаративний фрейми, дає змогу змоделювати його когнітивну структуру.

За своїм змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора

філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Здобувачка має 15 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. А. Андрухович. Вербалізація концепту SOLDAT у німецькомовній картині світу. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 9 (27). С. 61–71.

2. А. Андрухович. Лексико-семантичне поле вербалізаторів концепту SOLDAT (військовий) у німецькомовному медіадискурсі: лінгвокультурологічний аспект. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 5 (35). С. 162–176.

3. А. Андрухович. Метафорична тональність номінативного поля SOLDAT (військовий): деталізація концептуальних ознак у медіадискурсі німецькомовної лінгвокультури. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2025. № 23. С. 12–18.

4. А. Андрухович. Реконструкція соціальних ролей та соціально-культурних цінностей у номінаціях концепту SOLDAT (військовий): стереотипи свідомості німецькомовної медіаспільноти. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 11 (41). С. 288–304.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Офіційний опонент – доктор філологічних наук, професор **Тетяна Левченко** надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Назва параграфа 1.1.2. містить складник термінологічна номінація. Однак медіадискурс за своєю природою є детермінологізованим. Коли журналіст використовує слово Soldat (військовий), він рідко вкладає в нього офіційне значення. Чи не вбачаєте Ви суперечності в тому, що аналізуєте термінологічну номінацію на матеріалі медіа, де панують конотації та метафори?

2. Погоджуємося із твердженням дослідниці, що поява фемінітивів (Soldatin, Offizierin) свідчить про зміну соціальної норми. Проте в офіційних статутах армій ФРН, Австрії та Швейцарії досі панує чоловічий рід, тобто на глибинному рівні концепт SOLDAT залишається андроцентричним (чоловічим). Чи не вважаєте Ви, що медійна інклюзивність – це лише штучна надбудова, яка не зачіпає статичне ядро концепту?

3. Ви наводите приклад історико-культурних номінацій, таких як Landser для німецької культури та кіборг для української. Чи можна стверджувати, що такі вербалізатори з часом переходять із периферії концепту в його ядро, змінюючи національну картину світу, чи вони назавжди залишаються лише дискурсивними маркерами певної епохи?

Офіційний опонент – доктор педагогічних наук, професор **Людмила Овсієнко** надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У рецепції авторка наголошує на комплексному поєднанні когнітивно-дискурсивного й корпусного підходів, однак процедура інтеграції кількісного й якісного аналізів подана не в усіх випадках достатньо експліковано. Хоча використання корпусів DWDS і ZDL, а також залучення частотних показників (V, PPM, відсоткових співвідношень) є методологічно виправданим і загалом переконливим, критерії віднесення мовних одиниць до фреймових слотів залишаються подекуди імпліцитними. Наприклад, не завжди чітко визначено, за якими саме ознаками лексеми кваліфікувалися як репрезентанти певного слота («професія», «символ», «географічна локалізація» тощо), що частково ускладнює повну відтворюваність дослідницького процесу.

2. Потребує уточнення процедура формування корпусної вибірки, зокрема щодо репрезентативності залученого матеріалу. У роботі не завжди достатньо деталізовано, які саме підкорпуси DWDS і ZDL використовувалися (преса, наукові тексти, медіа, блоги тощо), а також за якими критеріями здійснювався добір текстів (хронологічні межі, жанрова належність, тематичні ознаки). Окремого уточнення потребує питання балансування матеріалу між німецьким, австрійським і швейцарським варіантами, оскільки плюрицентричний характер дослідження декларовано як принциповий, однак кількісна симетрія залучення регіональних показників не завжди є очевидною.

3. У фреймовій моделі концепту SOLDAT загалом переконливо вибудовано систему слотів, однак спостерігаємо певну нерівномірність їхнього аналітичного опрацювання. Наприклад, слот «SOLDAT є військове звання» (8,7%) детально розкрито через ієрархічні ряди (Leutnant, Oberst, General тощо) та функційні характеристики, тоді як менш частотний, але концептуально значущий слот «SOLDAT є символ» (0,87%) представлено переважно узагальненими твердженнями про ідеологічну й ціннісну репрезентацію. Така асиметрія викликає питання щодо критеріїв аналітичної пріоритетизації: визначальною є лише частотність, чи (також) семантична й культурна вагомість слота.

Рецензент – доктор філологічних наук, професор **Віра Ніконова** надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Теоретичного обґрунтування потребує об'єкт і матеріал дослідження. Зокрема, варто визначити, за якими критеріями розмежовуються «концепт», «образ» і «дискурсивна репрезентація». Чи є можливим у межах цього аналізу чітке розмежування медійного дискурсу від політичного та військового?

2. У дисертації використано різноплановий методологічний інструментарій. Водночас постають запитання щодо результативності окремих застосованих методів. Чи можна розглядати словникові дефініції як адекватне відображення актуального медійного значення концепту SOLDAT (військовий) і чи не звужує лексикографічний підхід можливості аналізу динамічних семантичних трансформацій концептуальних смислів у дискурсі? Наскільки кількісні показники (зокрема частотність, PPM) здатні репрезентувати глибинні смислові та ідеологічні процеси?

3. Погоджуючись із належним науковим опрацюванням і кваліфікованою інтерпретацією фактичного матеріалу, вважаємо за доцільне звернутися до низки дискусійних питань, що потребують додаткового уточнення. Чи доречно розглядати стереотипи як універсальний інструмент формування медійного образу військового, чи не є їхнє значення певною мірою перебільшеним? Якою мірою словотвірна продуктивність вербалізаторів концепту SOLDAT (військовий) може слугувати надійним індикатором когнітивної значущості концепту SOLDAT (військовий)? Наскільки виправданим є виокремлення у лексико-семантичному полі вербалізаторів концепту SOLDAT (військовий) «ядра» та «периферії» з огляду на його динамічний і контекстуально зумовлений характер? Чи можна вважати фреймову модель універсальним інструментом аналізу медійних концептів, чи не призводить використання фреймової структури до надмірного спрощення складної багатовимірності образу військового?

Рецензент – кандидат філологічних наук, доцент **Наталія Акульшина** надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У межах дослідження було застосовано фреймове моделювання. Утім, постає питання, чи є фреймова модель універсальною для аналізу медійних концептів, і чи не спрощує вона складну й багатогранну структуру образу військового?

2. Чи спостерігається в німецькомовному медіадискурсі розмивання меж між поняттями «солдат» (Soldat) та «боєць» (Kämpfer), і які лінгвокультурні чинники це зумовлюють?

3. У контексті проведеного ґрунтовного дослідження постає питання, чи можна говорити про формування нових метафоричних моделей для репрезентації концепту SOLDAT (військовий) у зв'язку зі зміною світової безпекової архітектури?

Голова ради – доктор філологічних наук, професор **Володимир Кузьменко**, без зауважень.

Результати відкритого голосування: «За» 5 членів ради,  
«Проти» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Аллі Андрухович** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія».

Відеозапис захисту дисертації додається.

Голова разової  
спеціалізованої  
вченої ради



 Володимир КУЗЬМЕНКО